



चि
न्म
य
मां
ड
ले
क
र

सकल
हृदया

अनुक्रमणिका

१	एकशे पासष्ट रुपयांचं पाश्चात्य मरण	९
२	सोम्या गोम्या	११
३	स्माईल ओ.के. प्लीज!	१४
४	शिणुमा कोकणाक जातां	१६
५	साहेब	१९
६	रोमॅन्टिसीझम हवाच	२१
७	‘रिअॅलिटी’चा शो	२३
८	प्रतिक्रियोत्सुक	३२
९	प्रश्न सामान्य मनाचे	३४
१०	फळांचा राजा	३८
११	नुरले हरितात्या नुरले छत्रपती	४१
१२	नंबर प्लेट सायकॉलॉजी	४३
१३	नंगी आवाजे	४५
१४	नाना येती नाटका	४८
१५	नांदी	५१
१६	मोबाईल मॅनर्स	५३
१७	मीट मिस्टर नाशिककर	५६
१८	॥ ॐ नमः शिवाय ॥	५८
१९	लज्जा!	६०
२०	लढाईतले व्हर्च्युअल बाण!	६३
२१	काही खाद्याठवणी : भाग १	६५
२२	काही खाद्याठवणी : भाग २	६९
२३	काचेचं मन	७२
२४	जिया जाए ना.....	७४
२५	झोप : एक रेअर कमाॅडिटी!	७६
२६	हवा एक लिंकन	७८

२७	घाईच्या देशा....	८१
२८	गेले कुठे? कुणीकडे?	८३
२९	गर्दी वाढत चाललीय	८६
३०	॥ ॐ नमः शिवाय ॥	८८
३१	फुलले रे क्षण....	९१
३२	फेकण्याची ताकद	९३
३३	फीलगुड	९५
३४	एक हाथ ले, एक हाथ दे!	९८
३५	अर्थ अवर... अवर अर्थ!	१०२
३६	एक कटिंग देना....	१०५
३७	डॉक्टर, पोलिस, इसम वगैरे....	१०८
३८	डरना जारी है	१११
३९	कूजो स्टोरी : भाग १	११३
४०	कूजो स्टोरी : भाग २	११६
४१	चान्स मार ले	११८
४२	बुडावर हंटर	१२१
४३	भयाची मालिका	१२३
४४	भाषांतराची गरज	१२६
४५	बराक (भाऊ) ओबामा, त्रिवार अभिनंदन!	१२८
४६	॥ ॐ नमः शिवाय ॥	१३१
४७	बॅकग्राऊण्ड म्यूझिक	१३४
४८	ॲवॉर्डची म्हातारी आणि सोकावलेला काळ	१३६
४९	अनुदानी अनुतापे....	१३९
५०	अनोळखी	१४३
५१	अड्डा, नाच, आणि पिंग	१४६

५२	आर्सेनिक अँड ओल्ड लेस	१४९
५३	आणखी एक एन्डेन्जर्ड स्पीशीज्	१५२
५४	आम्ही 'बनाना रिपब्लिक'कर	१५४
५५	२०० व्या प्रयोगाच्या निमित्तानं	१५७
५६	सन्डे के सन्डे!	१६०
५७	सुपर हीरो	१६३
५८	तारतम्य	१६५
५९	तीन रिश्वावाले	१६८
६०	थोडा पानी पिया, याद रब को किया	१७१
६१	वामनाचे पाऊल	१७४
६२	वेल्लम टू हॉगवर्टस्	१७६
६३	हू इज धिस देशपांडे?	१७९
६४	वो कागज की कश्ती, वो बारिश का पानी	१८२
६५	या गरजेची गरज काय?	१८३

SRUJAN
...Art at Heart

एकशे पासष्ट रुपयांचं पाश्चात्य मरण

लहानपणी माझी आज्ञी मला गोष्टी सांगायची. त्यातली एक ऑल टाईम हिट गोष्ट होती. सिंहाला त्याचंच प्रतिबिंब दाखवून विहिरीत पाडणाऱ्या सश्याची. त्या गोष्टीत सिंहानं येता जाता कुणाचाही 'गेम' करू नये म्हणून जंगलातल्या प्राण्यांनी त्याच्याबरोबर मांडवली केली होती; की बोवा रोज आमच्यापैकी कोणीतरी तुझं जेवण बनायला स्वतःहून तुझ्यापर्यंत चालत येईल, म्हणजे निदान बाकीचे तरी शांतीत जगतील. प्राण्यांनी खोटा दिलासा देऊन स्वतःला कुरवाळलं, पण ते हे विसरले की कधीना कधीतरी प्रत्येकाचाच नंबर लागणार आहे. कधी ना कधीतरी आपल्या नावाची चिठ्ठी निघणार आहे. त्यामुळे उद्या येणाऱ्या मरणाची वाट आजपासूनच प्रत्येकजण पाहू लागला. त्यातल्या त्यात ससा हुशार निघाला आणि त्यानं सिंहावर उलटा गेम फिरवला. हा कथेचा भाग निराळा!

सध्या मुंबई-पुणे एक्सप्रेस हायवेवरून प्रवास करणाऱ्यांची अवस्था, त्या जंगलातल्या प्राण्यांसारखी झाली आहे. आधी भक्तीताई गेल्या. विहंग नायक गेले. मग आनंद दादा आणि अक्षय. परवाच हृदयनाथ राणे आणि भाऊ कदम मृत्यूशी शिवाशिवी खेळून आले. बाकी छोटे मोठे, माहीत असलेले नसलेले, जीवघेणे ठरलेले न ठरलेले अपघात आहेतच. आणि ही मी फक्त आमच्या क्षेत्रातली मंडळी म्हणतोय. बाकी नित्यनियमानं घडणारे आणि त्यात अनेकांचा जीव घेणारे अपघात डझन अर्धा डझन रोज या हिशोबानं होतच असतात. आपला नंबर कधी लागणार याची भीती आता प्रत्येकाच्या मनात, जाणते अजाणतेपणे बसली आहे.

एक्सप्रेस हायवेवर होणारे अपघात, त्या मागची कारणं यावर बऱ्याच महाचर्चा घडून आल्या आहेत, लेख लिहिले गेले आहेत. माझा मुद्दा एकच आहे मुळात, आपण हा एक्सप्रेस हायवे बांधला कशासाठी? तर प्रवास जलद व्हावा म्हणून. मुळात ही पाश्चात्य संकल्पना. तिथे विविध शहरांना राज्यांना जोडणारे असे अनेक फ्री वेज आहेत. पण ही पाश्चात्य संकल्पना उचलताना, आपण त्यांच्यासारख्या सोयीसुविधा उभारू शकलो आहोत का? तर नाही. मुळात ज्या एक्सप्रेसवेला आपण आपली एक अचिह्मंत समजतो, ज्याच्यावरून प्रवास

‘सृजन’ ला भेट म्हणजे... ज्ञान आणि मनोरंजन ह्याची हमीच.... भेट द्या..

www.esrujan.com

करण्यासाठी आपण एवढा टोल भरतो. तो एक्सप्रेसवे अजून पूर्णच झालेला नाही! अजूनही लोणावळ्याजवळ एक पॅच आहे, जिथे रस्ता आणि एक्सप्रेसवे एक होतात. त्या पॅचमध्ये अगदी दुचाकी वाहनही एक्सप्रेसवेवरून चालतात! याबाबत कुणाचंच काही म्हणणं असल्यासारखं वाटत नाहीये. एक्सप्रेसवेवर स्पीड गन्स नाहीत, अपघात झाला तर जखमींना वाहून नेण्यासाठी तडक रुग्णवाहिका नाहीत ही रडगाणी आहेतच. मी लंडनला एक अपघात पाहिला होता. आम्ही टेम्स क्रूजसाठी जात असताना त्याच रस्त्यावर बोगद्यात एका गाडीचा भीषण अपघात झालेला दिसला. मागे ट्रॅफिक जॅम झालेला होता. पण आम्ही तो रस्ता पार करून पुढे जायच्या आत तिसऱ्या मिनिटाला तिथे एक हेलिकॉप्टर लॅन्ड झालं होतं. आणि खाडीत अडकलेल्या जखमी लोकांना त्या हेलिकॉप्टर अॅम्ब्युलन्समधून हॉस्पिटलला हलवण्यात आलं. पुढच्या सातव्या मिनिटाला तो रस्ता मागच्या वाहतुकीसाठी मोकळा झालेला होता. आपल्याकडे राजकीय नेत्यांना गणपतीच्या मिरवणुकीवर पुष्पवृष्टी करण्यासाठी जर हेलिकॉप्टर उपलब्ध होऊ शकतं, तर मग अपघातात जखमी झालेल्यांना हॉस्पिटलला हलवण्यासाठी का नाही? आपला देश गरीब आहे. यावर माझा आता अजिबात विश्वास उरलेला नाही. जिथे सरकारी नोकरीत असलेल्यांच्या घरात सापडणाऱ्या रकमांचा आकडाही शे कोटींमध्ये जातो, तो देश गरीब नसतो. पण एक्सप्रेसवेवर अपघातात जीव गमवणारे मुळात आपल्याला महत्त्वाचेच वाटत नाहीत. त्यांच्या मृत्यूचं, किंवा मृत्यूनंतर दिलेल्या मदतीचं भांडवल करून आपल्याला कुठल्याच निवडणुका जिंकता येणार नसतात. अहो, निवडणुका सोडा साधा कॅन्डल मोर्चा काढावा इतकेही महत्त्वाचे नाहीत हे एक्सप्रेसवेवर मरणारे किडे!

परवा अश्याच एका चर्चेत अभिनेते रमेश भाटकर अत्यंत योग्य शब्दांत म्हणाले की, आपल्या देशात सगळ्यात घातक वाहनं (अर्थात ट्रक्स) सगळ्यात कमी शिक्षित लोकं चालवतात! आपण चकचकीत एक्सप्रेसवे बांधतो, पण आपल्याकडे मुळात गाड्यांची लायसन्स देण्याची पद्धतच अत्यंत भोंगळ आहे. मुळात आपल्या देशात ड्रायव्हिंग लायसन्सही लाईफटाईम अचिव्हमेंट समजली जाते. पाश्चात्य देशांच्या इतर गोष्टी कॉपी करताना, लायसन्ससाठी दर काही वर्षांनी परीक्षा देण्याची सक्ती करणारा नियम मात्र आपण कॉपी करायला विसरलो. आपल्याकडे लायसन्स देण्याआधी घेतल्या जाणाऱ्या टेस्ट्स अत्यंत हास्यास्पद बाब आहे. बरेचदा

‘आतली ओळख’ निघणाऱ्यांना ड्रायव्हिंग लायसन्ससाठी आर.टी.ओ. ऑफिसचं तोंडही बघावं लागत नाही. आणि ही आपल्या समाजात अभिमानाची बाब समजली जाते. सरकारला, वाहतूक खात्याला दोष देण्याआधी आपण आपलं ड्रायव्हिंग लायसन्स कसं मिळवलं याचा जरी लोकांनी अंतर्मुख होऊन विचार करायला सुरुवात केली, तरी रस्त्यावरचे अपघात काही टक्क्यांनी कमी होतील.

आमचा जुना घाटाचा रस्ता बरा होता बाबा. कर्जतला वडे खाऊन घाट चढताना घाटातल्या देवीला चार आणे टाकले की ती सुखरूप पुण्यापर्यंत पोहोचवायची. हा एक्सप्रेस हायवे एकशे पासष्ट रुपयांचा टोल वसूल करून बदल्यात आम्हाला फाईव्ह स्टार मरण देतो.

सोम्या गोम्या

आमची पहिली भेट दादर स्टेशनवर झाली होती. तो जालन्याहून आला होता. तेव्हा आमचा थिएटर ग्रुप होता. स्पर्धामधून नाटकं, एकांकिका करायच्या. काही नसेल तरी तारेवर कावळे जमतात तसं रोज शिवाजी पार्कवर जमायचं. अशीच एक जमघट संपवून घरी निघालो होतो. त्या दिवशी पार्कात तोही आमच्या ग्रुपमध्ये चणे खात बसला होता. मी काही फार लक्ष दिलं नाही. म्हटलं, असेल कुणाचातरी गावाहून आलेला नातेवाईक. दादर स्टेशनला मात्र आमची ऑफिशियली ओळख झाली. “हा सोम्या, जालन्याहून आलाय स्ट्रगल करायला.” माझा एकदम त्या इसमाकडे, विक्रम गोखले ब्रॅन्ड डबल लुक गेला. स्ट्रगल करायला? खाकी पॅन्ट, तेलानं चप्प बसवलेले केस (साईड पार्टीशन), कंडोमच्या रंगाचा गुलाबी फूल शर्ट, आणि ओठावर चुकून चिटकवल्यासारखी वाटावी अशी मिशी, हा सोम्याचा तत्कालीन अवतार! मुंबईत कुठली स्वप्नं घेऊन आला होता हा? तरी मी आवाजात नरमाई आणत विचारलं, ‘जालन्यात थिएटर करायचास का रे?’ उत्तरादाखल त्यानं चक् केलं. ‘मग?’ बाल शिवाजीनं आदिलशाहच्या दरबारात उत्तर दिल्याप्रमाणे सोम्या उद्गारला, ‘मुझे इंडस्ट्री में अपना जंडा गाढ़ना है.’ तो क्षण आजही माझ्या डोक्यात फोटो फ्रेम भिंतीला ठोकून बसवावी तसा बसलेला आहे.

‘सृजन’ ला भेट म्हणजे... ज्ञान आणि मनोरंजन ह्याची हमीच.... भेट द्या..

www.esrujan.com

आज या घटनेला जवळ जवळ बारा वर्ष झाली. सोम्या काही दिवसांतच आमच्या ग्रुपमधून फुटला. आधी मला वाटायचं छोट्या शहरातून आलेला असला तरी हा कोणीतरी दबंग ॲक्टर असणार. जालन्यातली शालेय किंवा जिल्हास्तरीय रंगभूमी यानं दणाणून सोडली असणार. आणि आता हा इथे अवतरलाय. पण आमच्या पहिल्याच तालमीत मला कळलं की सोम्यानं असलं कुठलंच कर्तृत्व गाजवलेलं नव्हतं. कुठल्यातरी आडगावच्या स्पर्धेत शिरवाडकरांच्या नटसम्राटातलं 'घर देता का घर' हे स्वगत (सोम्याच्या भाषेत 'प्याच'!) त्यानं तोंडपाठ म्हणून दाखवलं होतं. याच्यावर सोम्याचं रंगकर्म जाऊ शकलं नव्हतं. एवढ्या भांडवलावर तो मुंबईच्या सिने 'इंडस्ट्रीत' 'जंडा गाडायला' आला होता. सोम्याला मुंबईत आल्या आल्याच कोणीतरी 'मुंबईत टिकायचं असेल तर हिंदी आली पाहिजे.' ही गोळी दिल्यानं सोम्यानं त्या काळात हिंदीचा उच्छाद मांडला होता. 'मुझे कल चर्नी रोड जाना है. रस्ता बतावोंगे क्या?' हे वाक्य कानी पडलं की, आपण बहिरे जन्माला का नाही आलो, याची खंत वाटायची. सोम्याला मी म्हणजे जवळ जवळ मुंबईचा राजू गाईड वाटायचो. कुठली बस कुठे जाते? कुर्ला ते मढ आयलंड हा तिरपागाडा प्रवास नेमका कसा करायचा? शिवाजी मंदिरपासून ते कस्तुरबा हॉस्पिटलपर्यंत काय कुठे आहे? या सगळ्या माहितीसाठी सोम्या माझ्याकडे धाव घ्यायचा. मी यथाशक्ती ती माहिती त्याला द्यायचो.

कालांतरानं मी दिल्लीला निघून गेलो. तीन वर्षांनी परत आलो तेव्हा आमच्या थिएटर ग्रुपची बोटच मोडकळीत निघाली होती, त्यामुळे त्या बोटीच्या शिडावर काही काळापूर्वी तात्पुरता बसलेला सोम्या नावाचा बगळा नेमका कुठे उडून गेला? हा विचारही मनात आला नाही. आणि मग एके दिवशी अचानक एका सेटवर सोम्या भेटला. पोलिस स्टेशनचं दृश्य होतं. त्यात पोलिस स्टेशनावर पकडून आलेल्या चोरांच्या घोळक्यातला प्रमुख चोर सोम्या होता. माझ्या डोळ्यांसमोर अचानक सोम्याची ती दहा वर्षांपूर्वीची आकृती उभी राहिली. आता तिच्यात आमूलाग्र म्हणतात तसा बदल झाला होता. केस ऊसासारखे उभे राहिले होते, त्या उभ्या राहिलेल्या केसांमध्ये शेतात श्वापद लपावं तसा एक गोंगल दबा धरून बसला होता. पोट बऱ्यापैकी पुढे आलेलं, टी शर्ट, ज्याला हल्ली लोक 'ट्रेन्डी' म्हणतात त्यातलं. मिश्या मात्र अजूनही तशाच होत्या. 'और कैसा है यार!' हिंदी बोलायची खोड मात्र अजूनही जिरली नव्हती. एक्स्ट्रा म्हणून काम करायला आलेल्या माणसानं

सिनेमाच्या नायकाबरोबर एवढी सलगी केली म्हणून एक असिस्टंट थोडा चिडला. पण सोम्यानं माझ्या पाठीत धपाटा मारत जाहीर केलं 'आपना पुराना दोस्त है.' मलाही सोम्याला पाहून बरंच वाटलं होतं. पण सिनेसृष्टीचे काही अलिखित नियम पाळणं गरजेचं असतं. लंचमध्ये मात्र मी सोम्याला गाठला. गप्पांमध्ये जी कहाणी कळली त्याप्रमाणे, सोम्याचं ॲक्टर बनून 'जंडा गाढण्याचं' स्वप्न केव्हाच धुळीला मिळालं. मग त्यानं मुंबईत तग धरण्यासाठी उसाचा गाडा चालवण्यापासून ते अंडा, पाव विकण्यापर्यंत सगळे धंदे केले. पण कबड्डीपटूनं लाईन धरून ठेवावी तसा त्यानं एक पाय मात्र सिनेसृष्टीत तसाच रोवून ठेवला होता. मग कुठे मॉबमध्ये उभा रहा, कोणाला प्रॉडक्शन मध्ये मदत कर असे पराक्रम जारी होते. आज परिस्थिती अशी आहे की मला इंडस्ट्रीत कोण कुठली फिल्म करतंय, त्याचं बजेट किती? कोणी कुठल्या फिल्मसाठी किती पैसे घेतले? कोणाचं लफडं कुठे आहे? सगळ्याचा चालता बोलता विकीपीडीया म्हणजे आमचा सोम्या! तोही माहिती कुठून मिळवतो, त्याचं त्याला माहीत. मी एकदा त्याला विचारलंही. म्हणाला, 'आँखें और कान खुला होणेसे सबकुछ मुमकिन होता है.'

सोम्या ही एक व्यक्ती नाही ही एक जमात आहे. छोट्या शहरांमधून मुंबईकडे येणारी. येताना कदाचित मोठी स्वप्नं बाळगलेली असतीलही, पण मुंबईनामक रगाड्यात ती पिचून जातात. पण ही लोकं हार मानत नाही. बसायला जागा नाही तर नाही दांड्याला लटकून प्रवास करू. हा मुंबईचा बाणा या लोकांमध्ये सगळ्यात आधी भिनत असावा. ही लोकं दांड्याला धरून रहातात.

मला सोम्याचं कौतुक वाटतं. आजही मला कुठल्याही सिनेमासाठी विचारणा झाली. निर्माता ओळखीचा नसेल, तर त्याची क्रेडीबिलिटी जाणून घेण्यासाठी मी सोम्याला फोन लावतो. 'वो? मत कर तू उसकी फिल्म. पैसे का लोच्या है उसका.' असं म्हणत सोम्या माझी येणाऱ्या संकटांपासून आधीच सुटका करत असतो. कुणी एके काळी मी त्याला मुंबईतले रस्ते दाखवले. आता तो मला या मायानगरीच्या रस्त्यांवरच्या खाचखळग्यांची आगावू सूचना देत असतो! खरंच गम्मत आहे साली!